

فهرست مطالب

پیشگفتار، توصیه و مقدمه کتاب «نقش رئیس جمهور در اجرای قانون اساسی»	۱۵
مقدمه	۲۷
فصل اول: مبانی و کلیات	۳۱
مبحث اول: قوه مجریه در حقوق اساسی	۳۶
گفتار اول: کلیات قوه مجریه	۳۷
گفتار دوم: وظایف قوه مجریه	۳۸
بند اول: اجرای تصمیمات قوای دیگر	۳۸
الف- تصمیمات تقنینی	۳۸
ب- تصمیمات قضایی	۳۸
بند دوم: تدارک تصمیمات	۳۹
بند سوم: اتخاذ تصمیمات لازم الاجرا	۴۰
گفتار سوم: انواع قوه مجریه	۴۱
بند اول: انواع قوه مجریه در نظام‌های سیاسی به لحاظ ارتباط با سایر قوا	۴۱
الف- قوه مجریه ریاستی	۴۱
ب- قوه مجریه پارلمانی	۴۲
ج- قوه ی مجریه نیمه ریاستی یا نیمه پارلمانی	۴۳
بند دوم: انواع قوه ی مجریه از لحاظ تعداد و چگونگی ترکیب مقامات اجرایی ...	۴۴
الف- حکومت یک نفری	۴۴
ب- حکومت دونفری	۴۵
ج- حکومت چند نفری یا حکومت مدیره	۴۶
د- حکومت دورکنی	۴۷
بند سوم: انواع قوه‌ی مجریه از لحاظ شکل و چگونگی تعیین ریاست کشور	۴۷
الف- حکومت سلطنتی	۴۷
ب- حکومت جمهوری	۴۹
گفتار چهارم: جایگاه قوه‌ی مجریه در نظام جمهوری اسلامی	۵۱
مبحث دوم: تصویر کلی نظام جمهوری اسلامی ایران	۵۳

۶ نقش رئیس جمهور در اجرای قانون اساسی

- گفتار اول: خصایص و ویژگی های نظام جمهوری اسلامی ایران ۵۳
- بند اول: خصایص و ویژگی های بنیادین نظام جمهوری اسلامی ایران ۵۵
- الف- حاکمیت خدا یا مشروعیت نظام ۵۵
- ب- حاکمیت مردم یا مقبولیت نظام ۵۵
- بند دوم: ویژگی ها و خصایص شکلی نظام جمهوری اسلامی ایران ۵۶
- الف- خط و زبان ۵۶
- ب- تاریخ ۵۶
- ج- تعطیل رسمی ۵۶
- د- پرچم رسمی کشور ۵۷
- گفتار دوم: نظام سیاسی حاکم بر کشور ۵۷
- بند اول: جمهوری بودن نظام ۵۷
- بند دوم: اسلامی بودن نظام ۵۸
- بند سوم: حاکمیت مذهب نسبت به مبانی جمهوری ۵۹
- گفتار سوم: حاکمیت در نظام جمهوری اسلامی ایران ۶۰
- بند اول: مفهوم حاکمیت ۶۰
- بند دوم: منشأ حاکمیت ۶۱
- الف- حاکمیت الهی ۶۱
- ب- حاکمیت فردی ۶۱
- ج- حاکمیت مردم ۶۱
- د- حاکمیت ملی ۶۱
- بند سوم: حاکمیت و ابعاد آن در ساختار حکومتی جمهوری اسلامی ایران ۶۲
- الف- حاکمیت الهی ۶۲
- ب- راهکارهای حفظ اصول مذهب (الهی) ۶۲
۱. نظارت بر قوانین ۶۳
۲. نظارت ولی فقیه ۶۳
- ج- حاکمیت ملت ۶۳
۱. مفهوم حاکمیت ملت ۶۴
۲. مصادیق حاکمیت ملت ۶۴
- د- حاکمیت ملت در ساختار حقوقی جمهوری اسلامی ایران ۶۵

فهرست مطالب □ ۷

۶۵	۱. قوانین اسلامی
۶۶	۲. حاکم اسلامی
۶۷	۱-۲- مقام معنوی ولی فقیه
۶۸	۲-۲- مقام اجرایی و رسمی ولی فقیه
۶۹	گفتار چهارم: ولایت فقیه و جایگاه مردم
۶۹	بند اول: مفهوم مشروعیت
۷۰	بند دوم: مفهوم مقبولیت
۷۰	بند سوم: رابطه‌ی مقبولیت و مشروعیت
۷۰	بند چهارم: ملاک مشروعیت در ساختار نظام ما چیست؟
۷۰	الف- دیدگاه انتصاب
۷۰	ب- دیدگاه انتخاب
۷۰	ج- دیدگاه دمکراتیک
۷۱	بند پنجم: وظایف و اختیارات ولی فقیه
۷۱	الف- وظایف رهبری در اداره عالی کشور
۷۱	ب- وظایف رهبری در قوای سه‌گانه
۷۳	مبحث سوم: قوای سه‌گانه در جمهوری اسلامی ایران
۷۳	گفتار اول: تفکیک قوا
۷۴	بند اول: مفهوم تفکیک قوا
۷۴	بند دوم: دو برداشت از تفکیک قوا
۷۵	الف. تفکیک مطلق
۷۵	ب. تفکیک نسبی
۷۶	بند سوم: نهاد برتر در تفکیک قوا
۷۶	الف. مفهوم نهاد برتر
۷۶	ب. مصادیق نهاد برتر
۷۷	گفتار دوم: اختلاط قوا و مقایسه‌ی آن با جمهوری اسلامی
۷۷	بند اول: اختلاط قوا با حاکمیت قوه مجریه
۷۷	بند دوم: اختلاط قوا به سود قوه‌ی مقننه
۷۸	گفتار سوم: قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و تفکیک قوا
۷۹	گفتار چهارم: ولایت فقیه و تفکیک قوا

۸ نقش رئیس جمهور در اجرای قانون اساسی

- گفتار پنجم: روابط قوا در جمهوری اسلامی ایران ۷۹
- بند اول: نظارت قوهی مقننه بر قوه مجریه ۸۰
- بند دوم: نظارت قوه مقننه بر قوه قضاییه ۸۱
- بند سوم: نظارت قوهی مجریه بر قوهی مقننه ۸۱
- بند چهارم: نظارت قوهی مجریه بر قوهی قضاییه ۸۱
- بند پنجم: نظارت قوهی قضاییه بر قوه مقننه ۸۱
- بند ششم: نظارت قوهی قضاییه بر قوه مجریه ۸۲
- گفتار ششم: تفکیک قوا در حکومت اسلامی ۸۲
- فصل دوم: وظایف، اختیارات و مسؤولیت‌های رئیس جمهور در قانون اساسی ۸۵**
- مبحث اول: کلیات ۸۹**
- گفتار اول: تغییرات قوه مجریه پس از بازنگری ۸۹
- بند اول: گرایش از سیستم شعبه شبه پارلمانی به شعبه شبه ریاستی ۹۱
- بند دوم: حذف مسؤولیت تنظیم روابط سه قوه ۹۲
- گفتار دوم: جایگاه رئیس جمهور در نظام جمهوری اسلامی ایران ۹۳
- بند اول: رابطه ملت و رئیس جمهور ۹۴
- بند دوم: اصل انتخابی بودن مقام ریاست جمهوری ۹۴
- بند سوم: مقام و منزلت ریاست جمهوری ۹۵
- الف- مقام رسمی ۹۶
- ب- موقعیت شخصی ۹۶
- گفتار سوم: تخلفات رئیس جمهور ۹۷
- بند اول: محاکمه رئیس جمهور ۹۷
- بند دوم: رسیدگی به تخلفات قانونی رئیس جمهور در دیوان عالی کشور ۹۷
- بند سوم: مسؤولیت مدنی ۹۸
- مبحث دوم: مسؤولیت‌های رئیس جمهور ۹۹**
- گفتار اول: مسؤولیت رئیس جمهور در برابر ملت ۹۹
- گفتار دوم: مسؤولیت رئیس جمهور در برابر رهبر ۹۹
- گفتار سوم: مسؤولیت رئیس جمهور در برابر مجلس شورای اسلامی ۱۰۰
- مبحث سوم: اختیارات رئیس جمهور ۱۰۱**

فهرست مطالب □ ۹

- گفتار اول: وظایف رئیس جمهور مرتبط با اداره عالی کشور..... ۱۰۱
- بند اول: وظایف و اختیارات رئیس جمهور ناشی از اصل ۱۱۳..... ۱۰۱
- بند دوم: امور بین الملل ۱۰۲
- الف- امضای قراردادهای بین المللی ۱۰۲
- ب- اعزام و پذیرش سفیران ۱۰۲
- بند سوم: ریاست شوراهاى عالی کشور ۱۰۳
- الف- ریاست شورای عالی امنیت ملی: ۱۰۳
- ب- ریاست شورای انقلاب فرهنگی: ۱۰۳
- ج- مسؤولیت اجرای بازنگری قانون اساسی ۱۰۴
- گفتار دوم: اختیارات رئیس جمهور در اعمال قوه مجریه ۱۰۴
- بند اول: ریاست هیأت وزیران..... ۱۰۴
- الف- نظارت بر کار وزیران ۱۰۴
- ب- هماهنگی تصمیمات وزیران ۱۰۵
- ج- تعیین خط مشی دولت با همکاری وزیران ۱۰۵
- بند دوم: ریاست عالی سازمان‌های وابسته ۱۰۵
- بند سوم: تعیین سرپرست موقت برای وزارتخانه‌های بدون وزیر ۱۰۶
- بند چهارم: اعطای نشانهای دولتی ۱۰۶
- گفتار سوم: اختیارات رئیس جمهور مرتبط با قوای مقننه و قضائیه ۱۰۶
- بند اول: رئیس جمهور و قوه مقننه ۱۰۶
- الف- در امضای قوانین..... ۱۰۶
- ب- در امر همه‌پرسی ۱۰۷
- ج- در نصب و عزل وزیران و رأی اعتماد به دولت ۱۰۷
- د- در توقف انتخابات ۱۰۷
- ه- در حضور و احضار به مجلس ۱۰۷
- و- در تقاضای تشکیل جلسه غیر علنی مجلس ۱۰۸
- بند دوم: رئیس جمهور و قوه قضائیه ۱۰۸

فصل سوم: صلاحیت‌ها، اختیارات و مسؤولیت‌های رئیس جمهور در اجرای

قانون اساسی	۱۱۱
مبحث اول: قانون اساسی و اجرای آن	۱۱۵
گفتار اول: نحوه کنترل قانون در نظام جمهوری اسلامی ایران	۱۱۶
بند اول: کنترل سیاسی قانون اساسی	۱۱۶
بند دوم: شورای نگهبان، نگهبان توازن قوا	۱۱۷
بند سوم: کنترل قضایی قانون اساسی	۱۱۷
الف- تعارض آیین‌نامه‌ها و تصویب نامه‌های دولتی با قانون عادی و اساسی	۱۱۸
ب- تعارض قوانین عادی با قانون اساسی	۱۱۹
بند چهارم: تفسیر قانون اساسی	۱۲۱
گفتار دوم: حفاظت از قانون اساسی	۱۲۱
بند اول: پاسداری از قانون اساسی	۱۲۲
بند دوم: داوری افکار عمومی	۱۲۲
بند سوم: روش کنترل قضایی	۱۲۳
الف- دادگاه ویژه	۱۲۳
ب- دادگاه عادی	۱۲۳
بند چهارم: کنترل سیاسی	۱۲۴
گفتار سوم: سیستم‌های نظارت بر قانون اساسی	۱۲۴
بند اول: دسته‌بندی نوع نظارت بر اساس زمان نظارت	۱۲۴
بند دوم: دسته‌بندی نوع نظارت بر اساس مرجع نظارت	۱۲۵
بند سوم: دسته‌بندی نظارت بر اساس موضوع نظارت	۱۲۶
مبحث دوم: نقش سایر قوا در اجرای قانون اساسی	۱۲۸
گفتار اول: علل و دلایل نقص قانون اساسی	۱۲۸
گفتار دوم: مقام رهبری و اجرای قانون اساسی	۱۲۹
بند اول: عدم مسؤولیت رهبری در برابر قانون	۱۳۱
بند دوم: قابلیت طرح مسؤولیت رهبری در مقابل قانون	۱۳۱
گفتار سوم: قوه مقننه و اجرای قانون اساسی	۱۳۲
بند اول: حق تحقیق و تفحص در تمام امور کشور	۱۳۲
بند دوم: اعمال نظارت استصوابی نسبت به عملکرد قوه مجریه	۱۳۳

فهرست مطالب □ ۱۱

بند سوم : اطلاع‌رسانی نمایندگان در صورت مشاهده انحرافات احتمالی	۱۳۳
بند چهارم: نظارت بر کارکرد قوا	۱۳۳
گفتار چهارم : قوه قضائیه و اجرای قانون اساسی	۱۳۴
مبحث سوم: رئیس جمهور و اجرای قانون اساسی	۱۳۶
گفتار اول: کلیات و طرح موضوع	۱۳۶
بند اول: مفهوم اجرای قانون اساسی	۱۳۷
بند دوم : دکترین اجرای قانون اساسی طبق اصل ۱۱۳ قانون اساسی	۱۳۷
بند سوم: بررسی تحلیلی اصل یکصد و سیزدهم قانون اساسی	۱۳۹
گفتار دوم: مبانی قانونی وظیفه رئیس جمهور در اجرای قانون اساسی	۱۴۰
بند اول: سوگند رئیس جمهور	۱۴۱
بند دوم: اصل یکصد و سیزدهم	۱۴۱
بند سوم: قوانین عادی	۱۴۱
گفتار سوم: تسری اصل یکصد و سیزدهم نسبت به سایر قوا	۱۴۲
بند اول: مسؤولیت مطلق	۱۴۲
بند دوم: مسؤولیت محدود	۱۴۲
بند سوم: تعارض اصل ۱۱۳ با تفکیک قوا	۱۴۳
بند چهارم: تعارض اختیارات رهبری با اصل ۱۱۳	۱۴۴
بند پنجم: آیا در راستای اصل ۱۱۳ رئیس جمهور بر رهبر هم می‌تواند	۱۴۵
نظارت کند؟	۱۴۵
بند ششم: عدم وجود ضمانت اجرا در نظارت رئیس جمهور بر مقام رهبری	۱۴۷
مبحث چهارم: قانون تعیین حدود وظایف و اختیارات رئیس جمهور	۱۵۰
گفتار اول: بررسی لایحه تعیین حدود وظایف و اختیارات رئیس جمهور	
مصوب ۱۳۶۵	۱۵۱
بند اول: طرح مطلب	۱۵۱
بند دوم: تلقی شورای نگهبان نسبت به اصول یاد شده	۱۵۲
الف- موضوع وضع قوانین توسط شورای عالی قضایی	۱۵۲
ب- موضوع تعزیرات حکومتی	۱۵۳
ج- تشکیل واحد بازرسی	۱۵۳
د- هیات نظارت بر قانون اساسی و تشکیل این معاونت از سوی دولت دهم	۱۵۴

۱۲ □ نقش رئیس جمهور در اجرای قانون اساسی

- بند سوم: گستره‌ی قانون تعیین حدود وظایف و اختیارات ریاست جمهوری ۱۵۷
- الف- کشف، بازرسی و پیگیری ۱۵۷
- ب- اقدامات لازم در صورت توقف یا عدم اجرای قانون اساسی ۱۵۸
- ج- اخطار و تذکر به قوای سه‌گانه ۱۵۸
- د- اعلام آمار موارد توقف، عدم اجرا یا نقض قانون اساسی ۱۵۹
- گفتار دوم: انتقادات و ایرادات وارده به قانون تعیین حدود وظایف و اختیارات ریاست جمهوری ۱۵۹
- بند اول: ایرادات ماهوی قانون ۱۶۰
- الف- عنوان قانون ۱۶۰
- ب- دلیل قانون ۱۶۰
- ج- نقض برابری قوه مقننه و مجریه ۱۶۰
- د- غفلت از نقش افکار عمومی در این قانون ۱۶۰
- ه- ابهام در ارجاع به مراجع صالح قضایی ۱۶۱
- بند دوم: ایرادات شکلی ۱۶۱
- بند سوم: پاسخ به اشکالات مطرح شده ۱۶۱
- بند چهارم: دلایل ضعف قانون تعیین حدود وظایف و اختیارات ریاست جمهور ۱۶۲
- الف- در بازنگری اصول قانون اساسی ۱۶۲
- ب- حذف برخی سمت‌ها ۱۶۳
- ج- افزایش قدرت اجرایی رئیس جمهور ۱۶۳
- د- عدم ضمانت اجرا ۱۶۳
- گفتار سوم: بررسی لایحه پیشنهادی سال ۱۳۸۱ ..... ۱۶۴
- بند اول: اصطلاحات و نکات جدید ۱۶۴
- الف- ایجاد تشکیلات اداری و نظارتی ۱۶۴
- ب- اقدامات تأمینی ۱۶۵
- ج- اشراف نسبی بر احکام قضایی ۱۶۵
- د- پذیرش مسئولیت مدنی دولت ۱۶۵
- ه- ارتباط با افکار عمومی ۱۶۶
- بند دوم: ایرادات وارده به لایحه پیشنهادی سال ۱۳۸۱ ..... ۱۶۶
- الف- نقض استقلال قوه قضاییه ۱۶۶

فهرست مطالب □ ۱۳

ب- شکل‌گیری نوعی دیکتاتوری قوه مجریه	۱۶۷
مبحث پنجم: ایجاد دادگاه قانون اساسی در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۱۶۸
گفتار اول: طراحی دادگاه قانون اساسی	۱۶۸
بند اول: امکان تأسیس دادگاه قانون اساسی	۱۶۹
الف- تأسیس دادگاه قانون اساسی بدون بازنگری در اصول قانون اساسی	۱۶۹
ب- ایجاد تشکیلات قضایی جهت رسیدگی به تخلفات از اصول قانون اساسی نیازمند بازنگری می‌باشد	۱۶۹
بند دوم: ویژگی‌های دادگاه صیانت از قانون اساسی	۱۷۰
گفتار دوم: طرح تشکیل دادگاه عالی صیانت از قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۱۷۰
بند اول: متن اولیه‌ی طرح تشکیل دادگاه عالی صیانت از قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۱۷۱
بند دوم: اشکالات و معایب طرح تأسیس دادگاه عالی صیانت از قانون اساسی	۱۷۴
راهکار و نتیجه‌گیری	۱۷۵
ضمایم	۱۹۱
• ضمیمه ۱ «قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران»	۱۹۱
• ضمیمه ۲ قانون تعیین حدود وظایف و اختیارات و مسئولیتهای ریاست جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۶۵/۲۲/۰۸ مجلس شورای اسلامی)	۲۲۶
• ضمیمه ۳ (برگرفته از سایت رسمی شورای نگهبان) تفسیر شورای محترم نگهبان از اصل ۱۱۳ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۲۳۰
منابع	۲۳۵